

ПРЕДЛОЗИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА
НАЦРТА ЗАКОНА О ПРАВИМА ДЕТЕТА И
ЗАШТИТНИКУ ПРАВА ДЕТЕТА

(Оригинална верзија Нацрта закона 14.05.2019.)

ПРЕДЛОЗИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА НАЦРТА ЗАКОНА О ПРАВИМА ДЕТЕТА И ЗАШТИТНИКУ ПРАВА ДЕТЕТА

Организација: ЦЕНТАР ЗА ПРИМЕЊЕНУ ПСИХОЛОГИЈУ

Седиште и адреса: 34321 Крагујевац, Церовац бб

Име и презиме лица које доставља предлоге: Борис Ангеловски

Е-пошта: office@cpsi.org.rs

Веб-сајт: cpsi.org.rs

Датум: 5.7.2019.

ЦЕНТАР ЗА ПРИМЕЊЕНУ ПСИХОЛОГИЈУ, у складу са својом мисијом, предлозима и сугестијама жели да додатно побољша а самим тим и допринесе унапређењу текста Закона о правима детета и Заштитнику права детета односно Нацрту закона.

Сматрамо да до побољшања у циљу достизања највишег стандарда у остваривању и заштити права детета неће довести похвале Нацрта закона ни у начелу, а ни у појединостима, иако су многе одредбе вредне хвале.

Из тог разлога смо се фокусирали на оне одредбе за које мислимо да би њиховом допуном, изменом или брисањем текст Нацрта закона био додатно унапређен.

Свесни смо да би неке од сугестија, ако им се не посвети довољно пажње за адекватно разумевање, могле бити погрешно протумачене па самим тим деловати или сувише поједностављено или пак као веома критичке чак и радикалне и да постоји могућност да због тога буду одбачене. Верујемо ипак да ће све сугестије и предлози за унапређење текста Нацрта закона бити адекватно тумачени и прихваћени, јер су наведени искључиво у функцији остваривања најбољих интереса детета.

Надамо се, дакле, да ће експертски тим у радној групи за израду Нацрта закона, а потом Влада и сви народни посланици водити максимом као што је она која се могла чути на јавној раправи о Нацрту закона изреченом од стране начелнице Шумадијског округа Биљане Илић Стошић, да кад је реч о деци, добробити деце, њиховој заштити и заштити права детета „нема компромиса нити ће га икада бити“.

1. Начелне примедбе на текст Нацрта закона о правима детета и Заштитнику права детета

Кључне начелне примедбе:

- 1) Непостојање механизма/механизама којим би се у пракси осигурала примена Закона о правима детета и Заштитнику права детета;
- 2) Неадекватан начин избора Заштитника права детета – постојеће решење није транспарентно и не осигурава јасне критеријуме за избор најбољег кандидата односно не осигурава његову независност и самосталност односно заштићеност од политичких утицаја;
- 3) Пренаглашавање промотивне функције дечјег омбудсмана, а истовремено су недовољно спецификоване улоге координатора, контролора, односно пре свега заштитника права деце;
- 4) Непостојање одредби о јединственој целовитој евиденцији односно систематском прикупљању података за потребе праћење остваривања права деце, имплементацији закона, уредби, стратегија, акционих планова и конвенција као и евалуацији њихових ефеката;
- 5) Неучествовање деце у изради Нацрта закона о правима детета и Заштитнику права детета, непартиципација деце у процедури одабира Заштитника - неуважавање мишљења и ставова деце тј. неконсултовање детета односно деце у стварима која се непосредно тичу деце;
- 6) Непрепознавање значаја и улоге Савета за права детета Владе Републике Србије.

Образложење кључних начелних примедби:

- 1) Нацрт закона или „приручник за будућност“ и „свеобухватан закон“ како се на могло чути на Јавним расправама, (пре)често се у одредбама позива на друга законска решења и не уређује на целовит и свеобухватан начин осваривања свих права детета. Не садржи правне последице, али ни јасне поступке и процедуре којим би се осигурала примена односно начини контроле у случајевима кршења. Постојећа решења нису адекватна и из разлога што често у одредбама није спецификована надлежност. И поред овог значајног недостатка на јавним расправама наглашавала се „јединствености по својој концепцији“ која укључује свеобухватност, односно „обавезама органа власти“. У пракси су слична недовољно спецификована одговорност, нејасна надлежност и процедуре увек доводиле до неадекватне примене закона. Како би се тако нешто избегло и осигурала заштита права детета неопходно је дефинисати механизам односно одговарајуће механизме спровођења закона. Приликом писања нацрта за

недостатак „правних правила“ вероватно се сматрало да их је могуће решити позивањем на „правне принципе“ као што је основни принцип са апсолутном превлашћу - „најбољег интереса детета“. Проблеми ће настати у случајевима „преуског“ или „прешироког“ тумачења садржине, па чак и самог значења овог правног принципа (а који иначе није прописан ни у једном закону Републике Србије) или пак због могућег сукоба правних принципа. Ово је још значајније ако се има у виду да је реч о системском, кровном закону са којим ће се ускладити сви постојећи секторски закони и за који се у Анализи ефеката закона о правима деце истиче јединственост у правној пракси;

- 2) Неопходно је прецизно дефинисати услове избора Заштитника права детета како би они били суштински, а не само формално значајни, али и омогућити да процедура избора буде транспарентнија;
- 3) У образложењу Нацрта закона наведено је опредељење за термин „Заштитник права детета“ уместо појма „омбудсман“, јер у потпуности одговара изворном значењу, као и да је у питању институција која је намењена свој деци и чија је примарна улога, у складу са међународним стандардима, да штити дечја права. Узимајући наведено у обзир, наумајујући притом значај ширења знања и промоције дечјих права (а тиме се баве и школе, медији и НВО сектор), и поштујући образложење које је наведено да „права немају смисла ако се за њих не зна или их нико не разуме“, ипак остаје нејасно зашто је у постојећим решењима Заштитник доминантно промотер. Да би се обезбедила ефикасна заштита од угрожавања дечјих права, улогу Заштитника права детета неопходно је адекватно дефинисати али и пружити одговарајући механизам како би могао да штити, контролише, координира и наравно промовише права детета;
- 4) До данас није успостављен механизам односно начин (нпр. кроз јединствену базу свих инситуцију) којим би се осигурало праћење ефеката примене, евалуација, али и у ком би били садржани сви релевантни и јединствени статистички подаци. Постојеће решење кроз ДевИнфо није довољно, јер не садрже податке о броју деце са сметњама у развоју, инвалидитетом, а нема ни базе односно података о распрострањености различитих врста насиља;
- 5) У изради Нацрта закона, у јавним расправама односно у целокупном процесу који претходи доношењу закона занемарено је једно од најивентивнијих достигнућа Конвенције о правима детета тј. право детета на слободно изражавање мишљења у свим стварима која се тичу детета. У појединим одредбама Нацрта закона, иако је поменуто ово право се ускраћује пре свега због необезбеђивања начина остваривања;
- 6) Савет за права детета Владе Републике Србије је дефинисан као „један је од

најважнијих националних механизма за остваривање права детета, чији рад и постојање подржава и Комитет за права детета УН“. На сајту Савета наведено је: - „Један од кључних задатака Савета односи се на унапређење међуресорног и мултидисциплинарног приступа у промоцији, превенцији и заштити права детета, а посебно унапређивање база података у овој области“. На истом месту наведено је и да „праћење примене преузетих међународних обавеза у области права детета и сарадња са Одбором за права детета Народне скупштине РС и одговарајућим Владином телом за праћење препорука УН тела биће континуирани задатак“.

У закључним запажањима Комитета за права детета наводи се препорука да се ојача улога Савета за права детета као главног институционалног механизма за координацију.

Узимајући све претходно наведено у обзир, остаје нејасно како предлагач није препознао значај Савета, а поготову значај улоге коју има, а самим тим и уврстио у кровни, системски, закон о заштити права детета. Ово питање је још значајније због односа и улоге Заштитника и Савета (сам термин савет можда и није најидеалније решење за ово тело, јер је оно задужено и за досадашње праћење препорука заменика Заштитника грађана за права детета и родну равноправност).

У овом Нацрту закона није најидеалније решена улога Заштитника права детета, пре свега због недовољних овлашћења (препоруке не морају у целости бити обавезујуће), није прецизирана међусекторска координација и није препознат значај Савета.

2. Примедбе у појединостима (примедбе на конкретне чланове Нацрта закона о правима детета и Заштитнику права детета)

Члан 2. Тачка 2.

После текста: „независне институције за“ изменити текст тако да гласи: „заштиту, унапређење, контролу, координацију, промоцију и остваривања права детета“.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Дефинисање одговарајућих овлашћења и надлежности неопходно је у циљу успостављања самосталне, независне институције државе.

Члан 5. Став 2.

После текста „Мере за остваривање права детета обухватају:“ изменити или допунити тачке 1) - 6) које следе, конкретним решењима која би садржавала информације о крајњем року за усвајање Трећег факултативног прокола уз Конвенцију о правима детета о поступку поводом притужбе; рок за доношење националног плана акције за децу и начинима реализације као и обавезама

усклађивања свих стратегија и других планова према том плану; дефинисање органа задуженог за координацију (Заштитник или Савет) али и надзор над применом права детета; јасно дефинисаним корацима и процедурама у подршци за заштиту дечјих права; дефинисање неопходних средстава, али и осталих ресурса укључујући техничке и људске; формирање целовите, свеобухватне базе, а у вези са правима детета.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Неоходно је конкретно системски решити остваривање права детета. У супротом имаћемо ситуације које су се могле чути и на јавној расправи Нацрта закона „о пандориној кутији ако се усвоји трећи протокол“, да је „министар стао иза, после дванаест година политичког ометања доношење закона“, да „Заштитник брка и меша лончиће и врши надзор“ итд. Односно имаћемо ситуацију да се не усваја или касни са усвајањем националног плана акције, да се решења из планова не спроводе, да није дефинисана надлежност...

Члан 6.

Уместо текста „дужни су да успоставе“ навести механизам правних средстава за заштиту права детета. Дефинисати надлежности „органа јавне власти“, начине контроле примене, али и дефинисати ко је и на који начин задужен нпр. за „психолошки опоравак“.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Недефинисање и непостојање ефикасних механизма је један од кључних проблема имплементације права деце.

Члан 7.

Јасно дефинисати рад лица за пружање психолошке подршке без позивања на неодређене законске и подзаконске акте.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Ако се прецизно не дефинише психолошка подршка у системском закону - у пракси ће дете вероватно остати без исте. Поготову, јер су услови њене примене уређују неспецификованим законом, а овим „Нацртом закона о правима детета и Заштитнику права детета није прописано доношење подзаконских аката.“ (цитат из Изјаве државног секретара Ненада Ерића која „прати“ Нацрт закона).

Члан 9. Став 2.

У овом ставу прописати обавезу целокупној мрежи судова да јавна обавештења прилагођена деци имају идентичан садржај, са идентичним визуелним решењем и да буду објављена на идентичном месту на сајту. Поред наведеног прописати и надлежност за спровођење нпр. Председник суда.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Обавеза униформисаности података прилагођених деци као и јасне индивидуалне одговорности за исту спречиће се проблеми са сајтовима судова.

Само на такав начин спречиће се, дакле, ситуације тј. проблеми као што је нпр. актуелан проблем са информацијама намењеним медијима. Наиме у постојећој ситуацији због недефинисања одговорности, информације намењене новинарима на сајтовима судова или нису адекватне или су писане неразумљивим, ускостручним изразима, или нису ажуриране, или их је веома тешко пронаћи на сајту судова. Ако професионални новинари обучени да баратају информацијама имају овакав проблем онда се унапред са сигурношћу може претпоставити да би необучена деца имала идентичан или већи проблем. Из тог разлога ако се суштински жели остваривост овог члан у пракси неопходно је прописати наведену обавезу о униформисаности и одговорности.

Члан 10.

У Центрима за социјални рад установити обавезан број психолога као и других стручњака који су задужени за рад са децом односно заштитом права детета као и начине њиховог ангажовања.

Образложење предложене измене и/или допуне:

У препорукама Комитета за права детета као и Посебном извештају заштитника грађана – Стања права детета у Републици Србији се наглашава проблем недовољног броја стручњака као и последице изазване Забраном запошљавања. Повећавање броја стручњака и оснаживање стручне службе мора да спада у приоритете.

Члан 11. Став 1.

Брисати овај став и заменити га чланом 21. Устава Републике Србије као и чланом 2. Конвенције о правима детета

Образложење предложене измене и/или допуне:

Постојеће решење преузето и делимично прилагођено из Закона о забрани дискриминације садржи неколико одредби које нису у најбољем интересу детета односно не садржи неке одредбе из Конвенције које су у најбољем интересу детета. Из тог разлога уместо постојећег много је боље искористи решења примењена у члану 2. Конвенције о правима детета и допунити са решењима наведеним у члану 21. Устава Републике Србије.

Члан 12.

Детаљно дефинисати на који начин се прибавља „независно стручно мишљење“ и које је пружалац услуге вештачења, шта је најбољи интерес детета када о томе постоји спор, у ком временском року је неопходно такво мишљење обезбедити и како поступати у ситуацијама када једна страна не прихвата или изражава сумњу у

тако дефинисан најбољи интерес детета.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Да би био остварен најбољи интерес детета, а начело најбољег интереса детета ни у једном закону Републике Србије није јасно дефинисано, неопходно је имати јасно разрађену процедуру „доласка“ до најбољег интереса детета односно одговарајуће смернице, процедуре и критеријуме којима би се руководили.

Члан 14. Став 2

Или брисати целокупан став или прецизније користи појмове и законске одредбе или пак веома обазриво поштујући притом сва друга права и законска решења дефинисати гарантовање права на живот нерођеном детету.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Брисати, јер појам детета излази из оквира наведеног у члану 4. овог Нацрта закона – Дете је свако људско биће од рођења до навршених 18 година.

Ако пак постоји жеља да се у овом закону због његовог карактера, а реч је о системском закону са којим се морају ускладити сви други закони и законска решења жели гарантовати заштита права на живот у периоду развоја људског бића до тренутка рођења, онда је то неопходно обазриво, али егзагтно дефинисати, не задирући у права гарантована Уставом или конвенцијама.

Недовољна јасност и недефинисаност употребљених термина шта гаранције подразумевају могла би се протумачити и као апсолутна легализација артефицијалног абортуса односно стављање ван снаге Закона о поступку прекида трудноће у здравственим установама, а самим тим и наведеним потребама за конзилијумом лекара односно етичким одбором здравствене установе.

Члан 15. Став 3.

Јасно дефинисати начине заштите од дувана, алкохола и других штетних супстанци као и од излагања порнографији и другим штетним информацијама или пак брисати поменуте наводе.

Дефинисати шта потпада под штетну традиционалну, културну и религијску праксу као и начине на који ће „органи јавне власти“ обезбедити заштиту или брисати ове ставке.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Ако је заиста циљ заштита деце од излагања порнографији и другим штетним садржајима, онда је неопходно увести забрану емитовања риалити програма са оваквим садржајима на националним фреквенцијама (као јавном добру). Вишегодишњи проблем сцена бруталног насиља као и порнографског садржаја у риалити програмима различитих телевизија са националном фреквенцијом, чак и у дневним терминима и без икакве цензуре садржаја, постојећим Правилником о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга и ограниченим деловањем РЕМ-а нису решени.

Нажалост, од представника јавне власти на јавним расправама се у вези са овим чланом могло чути да „свако дете име даљински управљач да пребаци канал“.

Стога ако је заиста намера ефективна заштита деце онда је неопходно у овом члану 15. навести системско решење о ограничавању садржаја такве врсте програма на националним фреквенцијама како би се постигла ефективна заштита.

Неопходно је и јасно прецеизирати шта је штетна традиционална, културна и религијска пракса како би се избегла потенцијална ситуација да се ова одредба тумачи у светлу нпр. традиционалне верске праксе циркумцизије на тек рођеним бебама.

Члан 16.

Брисати неозбиљне одредбе у овом члану као што је обезбеђивање заштите од ултравиолетних радијација.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Члан 16. садржи и одредбу која прописује обавезу органа јавне власти да заштите децу од Сунчевог зрачења (ултравиолетно зрачење је део спектра Сунчеве светлости). Сви остали извори ултраљубичастог зрачења, осим Сунчевог, су занемарљивог утицаја на здравље.

Овакве неозбиљне ставке у Нацрту закона обесмишљавају сам закон. Слична је ситуација са обавезама кад је реч о загађену ваздуха.

На пример у појединим градовима (Крагујевац) имали смо ситуацију да се мониторинг квалитета ваздуха уместо 12 месеци врши 7 месеци (и то ван периода највећег загађења и грејне сезоне) због неспроведеног тендера. У истом граду имамо ситуацију да се једна од основних школа са највећим бројем ђака у граду налази у непосредној близини котларнице која ради на тешко лож уље – мазут, а у којој у току грејне сезоне лош квалитет истог или непостојање или неисправности филтера или непотпуно сагоревање због неадекватног рада котларнице доводе до емитовања чађи у ваздух а што за последицу има да сви прозори школе, али и околних зграда као и паркирани аутомобили буду прекривени слојем црних таложних материја. У непосредној близини је и једна од већих градских раскрсница и магистрални пут за Краљево. А ни на тој локацији, а ни у близини не постоји ни стационарно ни мобилно место које би мерило загађујуће материје у ваздуху. Недостатак мерних места је проблем и у другим срединама.

Према резултатима истраживања УН који су објавили медији поједини градови у Републици Србији односно сама држава спадају у ред земаља у којима загађеност премашује пет пута максималне горње дозвољене вредности. Последњи пак званичан извештај о Загађености урбаног ваздуха на територији Републике Србије мерена у мрежи институција јавног здравља, а који је објавио Институт за јавно здравље Србије, је из 2016. године.

Ми дакле нисмо решили проблем стандарда квалитета ваздуха, стратегијских планова, немамо адекватно праћење загађености да би могли адекватно да реагујемо.

Слична је ситуација и са водом. Тако нпр. већи број деце града Зрењанина од свог рођења до данас нису била у прилици да користе санитарно исправну воду из градског водовода (забрана на употребу воде је на снази 15 година). Институт за јавно здравље Србије је у Извештају о факторима ризика по здравље деце у школској средини за 2018. годину навео и следећи податак: „Снабдевање водом за пиће у половини објеката прегледаних у 2018. је несигурно“.

И поред оваквих проблема на јавној расправи се овој тачки закона могло чути да ће заштита бити разрађена кроз нека друга законска решења. Притом та друга законска решења односно закони уопште нису ни поменута ни у овом члану 16. али ни у целокупном Нацрту закона.

Дакле ако се органи јавне власти обавезују да свој деци обезбеде здраву животну средину онда је наопходно предузети конкретне кораке у јасно дефинисаном временском периоду као и начине мониторинга реализовања, али и јасну одговорност и последице ако до кашњења дође.

Ако не постоји спремност за тако нешто онда је овај члан бесмислен и неопходно је брисање.

Члан 17.

Навести јасно по ком закону се штити право на достојанство, односно да ли се то односи на овај или неки други закон или члан 23. Устава.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Као системски закон са којим би сви други секторски закони морали да буду усклађени ако већ не садржи јасне директиве онда би бар морао да садржи позивање на јасне конкретне одредбе других закона или уставна решења.

Члан 18.

Додати на крају члана: „без одлагања и примерено узрасту“.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Према више незваничних истраживања мали број усвојитеља и старатеља деци саопштавају информације о биолошким родитељима или то раде веома касно.

Из тог разлога неопходна је допуна овог члана. Дobar искорак у смеру решавања овог проблема било би и прописивање обуке кроз коју би пролазили сви усвојитељи и хранитељи и на којима би могли да уз помоћ стручњака прораде све своје недоумице и евентуалне страхове по овом питању.

Члан 19.

Овај члан би било пожељно допунити одредбама у вези са међународним усвојењем.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Према подацима МИНРЗС око 10% свих усвојења је међународног карактера. У

ситуацији очувања идентитета са једне, односно међународног усвојења са друге стране, а у циљу најбољег интереса детета члан 19. би требало допунити конкретним одредбама.

Члан 20.

После реченице: „Забрањено је излагање детета средствима јавног информисања у циљу предности, погодности, или утицаја у јавним наступима за трећа лица“. Додати реченицу: „Најстрожије се забрањује излагање детета средствима јавног информисања у предизборним активностима, страначким митинзима и скуповима, јавним догађајима као и посетама дечјим болницама и установама социјалне заштите. Забрана се односи на све функционере политичких странака чак и кад обављају дужност органа јавне власти.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Да би се заштитила деца и најбољи интерес детета неопходно је зауставити праксу злоупотребе деце у политичке сврхе односно спречити да деца буду декор док се политичари обраћају медијима, најчешће у вези са темама које немају никаквих додирних тачака са добробити саме деце.

Пожељно би било и увести механизме који би обезбедили поштовање овог члана како од стране носиоца политичких функција тако и самих медија.

Члан 23.

Навести у складу са којим законима.

Образложење предложене измене и/или допуне:

У ситуацији кад дете у зависности од разреда проводи 1, 2 или 3 дана у току недеље у фабрици (према одредбама Закона о дуалном образовању) и притом се на ту децу не односе одредбе из Закона о раду, јер се налазе у процесу тзв. „учења кроз рад“ (иако инострана пракса из које је преузет концепт дуалног образовања то третира само као рад), неопходно је сваку ставку која се тиче рада (ма како се називао) као и синдикалног деловања јасно дефинисати како би се обезбедила бар минимална заштита деце.

Члан 26.

Циркуларну дефиницију насиља, а која притом није ни у складу са претходним чланом, заменити адекватнијим дефиницијама водећи се притом или оригиналним значењем из члана 19. Конвенције о правима детета или оном Светске здравствене организације усвојеном на Консултацији о спречавању злоупотребе деце и која је употребљена у Националној стратегији за превенцију и заштиту деце од насиља. А у којој су уместо насиља употребљени термини злоупотреба и злостављање детета који су дефинисани на следећи начин: - „Злоупотреба или злостављање детета

обухвата све облике физичког, односно емоционалног злостављања, сексуалну злоупотребу, занемаривање или немаран поступак, као и комерцијалну или другу експлоатацију, што доводи до стварног или потенцијалног нарушавања здравља детета, његовог преживљавања, развоја или достојанства у оквиру односа који укључује одговорност, поверење или моћ“.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Постојећа одредба садржи циркуларност, јер је погрешно протумачено да члан 19. Конвенције о правима детета садржи дефиницију насиља иако тај члан говори о различитим врстама заштитних мера, поред осталих пробројаних, и од насиља. Интересантно је да је идентичну грешку направио и Уницеф у националном извештају за 2018. - Насиље према деци у Србији.

Предложени наведени опис СЗО иако није идеалан, свеобухватнији је, укључује и емоционалну компоненту, а наглашава чак и потенцијало нарушавања здравља.

Кад је реч о побројаним ставкама у овом члану потребно је додати ставку присилни брак као и ставку искоришћавање у току учења кроз рад у дуалном образовању.

Члан 28.

Навести механизам којим би се осигурала забрана као и последице које неће водити до „одузимања детета“, већ до потребе за едукацијом и саветовањем.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Један од најзначајнијих чланова и новина у законодавству Републике Србије, али истовремено и члан који чак и међу појединим стучњацима изазива контраверзне реакције. Из тог разлога неопходно је јасно дефинисати начине осигуравања, али и последице које би биле у виду различитих едукација као и саветовања.

Члан 30.

Прецизирати који орган јавне власти осигурава бесплатну службу подршке деци, ко ће у тој служби радити, у ком временском периоду се оснива и како ће бити финансирана.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Без конкретизовања и стриктне одговорности за спровођење ова мера неће бити применљива у пракси.

Члан 31.

Навести како се предвиђена континуирана обука спроводи, ко је спроводи, начине како се финансира и шта се дешава у ситуацијама ако неко одбије похађање.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Незнање и недовољна информисаност о правима детета неки су од главних проблема за које се годинама не проналази адекватно решење, а то се и у међународним извештајима помиње. Ако се не конкретизују кораци постојеће стање

се неће променити.

Члан 32.

Последњу реченицу: „Посебне мере заштите уређују се законом“ заменити тако што ће бити наведен закон или закони којима се уређују посебне мере заштите.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Системски закон ако већ не садржи прецизне одредбе којима би се осигурала примена изузетних новина који овај члан доноси онда је бар неопходно дефинисати у ком закону или законима ће то бити уређено.

Члан 34. и Члан 35.

Одредити ко обезбеђује телефонску и инернет линију, ко обезбеђује психолошки опоравак, који је начин одабира стручњака који пружају помоћ, ко је задужен да обезбеди техничку подршку и из којих средстава ће то бити финансирано. Навести и ко обезбеђује накнаду и која је висина накнаде.

Прецизирати и чија је одговорност ако се касни или изостане са спровођењем ових мера?

Образложење предложене измене и/или допуне:

Ако не буду спецификовани сви ови услови онда ће још једна од изузетних новина у овом Нацрету закона бити неостварива у пракси.

Члан 36.

Одредити начине заштите детета од употребе и злоупотребе дувана, алкохола и других ПАС.

Конкретизовати мере али и одговорност.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Најефектнију заштиту од употребе различитих штетних супстанци и најбоље резултате у веома кратком периоду су добиле оне земље које су примениле стратегију која подразумева системско пружање алтернативне активности уз потпуну забрану рекламирања тих истих штетних супстанци.

Ми пак имамо ситуацију да су произвођачи тих супстанци главни спонзори различитих националних селекција, а да је нпр. Супер лига у фудбалу носила назив по произвођачу алкохолног пића.

Ако постоји искрена намера заштите деце, овакви проблеми морају да буду решени применом, можда непопуларних, али јако успешних решења из других земаља.

Члан 37.

У ставу 2. после речи „активности детета“ брисати одредницу „у објекту организатора“.

У ставу 5. јасно дефинисати механизам предузимања односно примене мера.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Како би се проширио делокруг деловања и на активности које се не спроводе у објекту организатора (било да је реч о виртуелном или физичком простору), али и избегло погрешно тумачење ове одредбе неопходно је брисање исте.

Дефинисањем механизма се пак омогућава спровођење члана овог закона у пракси.

Члан 38.

Тачку 5. променити тако да гласи: „излагање јавности приватних података о детету, његовој/њеној породици или средини из које потиче и аудио и видео приказа детета путем штампаног материјала и ИКТ, а који су на било који начин штетни за дете“;

Неопходно је дакле заменити текст који гласи: „без сагласности детета или законског заступника“, са текстом „а који су на било који начин штетни за дете“;

У претпоследњем и последњем ставу овог члана прецизирати: - Ко обезбеђује телефонску и инернет линију, ко обезбеђује психолошки опоравак, који је начин одабира стручњака који пружају помоћ, ко је задужен да обезбеди техничку подршку и из којих средстава ће то бити финансирано. Навести и ко обезбеђује накнаду и која је висина накнаде.

Дефинисати одговорност у случајевима изостанка или кашњења са спровођењем ових мера.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Измена текста у тачки 5. неопходна је како би биле обухваћене и оне ситуације у којима би дете па чак и законски заступник дали сагласност под утицајем психолошке или неке друге манипулације.

Са друге стране додавањем предложеног решења измене избегла би се могућност да се злоупотреби право и неоправдано казни медији или школа у свим ситуацијама кад је неопходно омогућити легитимни приказ детета нпр. школске приредбе, такмичења, одређене наставне активности и сл. Из тог разлога је, дакле, потребна замена текста односно додато је наведено ограничење.

Без прецизирања тј. ако не буду спецификовани сви услови (одговорности) онда ће још једна од изузетних новина у овом Нацрту закона бити неостварива у пракси.

Члан 39.

Навести начине како би се овим чланом Нацрта закона обезбедила заштита детета од штетних садржаја – насилног и порнографског карактера, а који се годинама у Републици Србији несметано емитују на телевизијама и интернету односно употребом ИКТ-а.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Видети образложење у вези са чланом 15.

Члан 40.

Прецизирати органе јавне власти као и правна лица која предузимају мере заштите.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Без јасних спецификација заштита детета неће бити могућа у пракси.

Члан 41.

Прецизирати одговорност органа јавне власти односно локалне самоуправе и ускладити са ситуацијама предвиђеним члановима 34. и 35. Одредити да ли у свим сличним ситуацијама локална самоуправа предузима мере за психолошки опоравак или је локална самоуправа то у обавези само у ситуацији из члана 41.

Навести и која институција је конкретно одговорна на психолошки опоравак.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Похвално је што се по први пут конкретизује одговорност (иако не у потпуности), али остаје нејасно зашто се у овом члану предвиђа овакво решење, али не и у сличним ситуацијама наведеним у члановима 34. и 35.

Остаје и нејасно питање надлежности институције а самим тим и ангажовања стручњака за психолошки опоравак.

Члан 42. Став 1.

После текста „право да га родитељи подижу и негују пре свих других“ додати реченицу: „Органи јавне власти ће у случају потребе пружити сву неопходну подршку породици.“

Образложење предложене измене и/или допуне:

Да би се осигурало да дете ни у једном случају не буде издвојено из матичне породице због лоше материјалне ситуације родитеља, неходно је да органи јавне власти (навести и који) кроз одређене механизме обезбеде подршку а у циљу најбољег интереса детета.

Члан 43.

Ако се жели одговорно родитељство и могућности да се негује ненасилна комуникација и толеранција према различитостима онда је неходно да се претходно то и научи. Из тог разлога све ове теме укључујући и репродуктивно здравље потребно је уврстити у образовни систем.

У ставу 8. испред речи „уздрже од телесног кажњавања“ уметнути реч „у потпуности“. А на крају овог става одати реченицу: - „У складу са одребама Закона о правима детета и Заштитнику права детета (члановима 17.; 25.;26.;28.; 29.)“.

Образложење предложене измене и/или допуне:

У јавној расправи више пута је наглашавано да је овај Нацрт закона односно сам закон „приручник за будућност“. Ако је предлагач заиста имао ту намеру онда би увођењем предмета који би обухватао теме родитељства, дечјих права, ненасилне комуникације, неговање толерантности, сексуалног здравља младих (како би се

деловало на смањење броја малолетничких абортуса) био испуњен тако високо постављен циљ. Постојећа решења у образовном систему укључујући и Грађанско васпитање нису адекватна.

Члан 44.

Навести прецизан механизам остваривања права наведеног у овом члану као и експлицитну одговорност.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Непостојање механизма, недефинисање надлежности неће довести до адекватне примене у пракси. Како би се обезбедила применљивост потребна је измена.

Члан 47.

Навести начине обезбеђења.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Непостојање механизма, недефинисање надлежности неће довести до адекватне примене у пракси

Члан 48. Став 6.

Дефинисати начине на које дете остварује право на притужбени поступак.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Одредбе које не само да нису поједностављене и прилагођене деци него нису прецизно ни утврђене, су неприменљиве у пракси.

Члан 49.

Навести начине обезбеђивања психолошке подршке до 26. године живота.

Појаснити поступке у ситуацијама кад је детету неопходна, а није му обезбеђена та иста подршка.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Одредбе које нису јасно прецизно дефинисане, без јасне одговорности за нечињење су неприменљиве у пракси.

Члан 53.

Неопходно је прописати обавезу, дефинисати форму предмета и рок за увођење у школски систем образовање детета о темама које се односе на ризике по ментално здравље, теме из области сексуалног и репродуктивног здравља, планирању породице...

Образложење предложене измене и/или допуне:

Видети образложење члана 43.

Члан 54.

Став 1.

Тачка 3. Навести начине обезбеђивања довољног броја здравствених радника посебно едукованих у области комуникацијских вештина, права детета, заштите деце од насиља и занемаривања и на које начине ће они бити едуковани.

Тачка 5. Јасно нагласити да ли отклањање географских баријера подразумева и слободан одабир терцијарне здравствене установе за лечење деце.

Став 2.

Тачка 2. Дефинисати начине праћења стања и предузимања мера, а у вези са менталним здрављем деце.

Тачка 3. Установити механизме обезбеђивања информација родитељима о здравственим ризицима укључујући и злоупотребу алкохола или ПАС, односно одговорном родитељству.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Одредбе које нису дефинисане и без наведених механизма за њихово остваривање су неприменљиве у пракси, нарочито у комплексним ситуацијама које захтевају ангажовање великог броја различитих ресурса.

Члан 55.

Навести ко осигурава доступна и поверљива саветовалишта за децу и адолесценте нпр. из области менталног здравља. Дефинисати и одговорност за обезбеђивање ресурса (техничких, организационих, стручних, финансијских).

Прецизирати начине обезбеђивања да таква саветовалишта буду омогућена и у другим местима осим Београда, Новог Сада и Ниша (у местима, дакле, где нема ни института за ментално здравље, ни студентских поликлиника, а ни других служби које имају довољан број стручних кадрова за ове потребе).

Образложење предложене измене и/или допуне:

Одредбе које нису прецизно дефинисане и без наведених механизма за њихово остваривање су неприменљиве у пракси нарочито у комплексним ситуацијама које захтевају ангажовање великој броја различитих ресурса.

Члан 56. Став 3.

Мењати овај став и уместо реченице у пасиву недвосмислено и јасно навести рок кад ће овако значајна новина бити уведена у наставни програм.

Навести и садржај, као и јасну одговорност за увођење.

Образложење предложене измене и/или допуне:

Погледати образложење чланова 43. и 53.

Члан 57., Члан 58., Члан 59., Члан 60. и Члан 61.

Преформулисати ових пет чланова водећи притом рачуна о јасном дефинисању броја година кад се стиче право о самосталном одлучивању детета (са навршених 15 или кад је дете старије од 15); међусобној усклађености одредби чланова (кад је реч о разматрању дечијег мишљења насупрот прихватања самосталне одлуке детета); дефинисању шта је најбољи интерес детета; како се одређује најбољи интерес детета и ко одређује најбољи интерес детета. Све ово неопходно је ускладити са постојећим законом као што је Закон о правима пацијената или ако се тежи новим одредбама онда је неопходно јасно их нагласити како би се потом одредбе у Закону о правима пацијената ускладиле са њима. Прецизирати и са којим се законом остале ставке усклађују.

Требало би тежити решењу да одлуку о најбољем интересу детета доноси или етички одбор или лекарски конзилујум односно конзилујум одговарајућих стручњака ако је реч о одлукама из домена менталног здравља детета.

Ово је поготову значајно, јер не постоје процедуре и критеријуми којима се пружају смернице свим релевантним здравственим лицима за одређивање најбољег интереса.

Кад је реч о одлукама из домена здравља, а које могу да имају дугорочне или чак потенцијално опасне последице за дете (различите хирушке интервенције поготову из домена естетске и реконструктивне хирургије) неопходно је увођење одредби које би прописивале обавезу консултовања психолога. Али тако да се ни на који начин не угрожавају права детета али ни етички кодекс по коме психолози делују. Кроз неку врсту тзв. вођене партиципације психолог би дету помогао да процени потенцијалну добит, ризике али и негативне последице одређене акције, помогао детету да разуме алтернативне могућности.

Образложење предложене измене и/или допуне

Како би се избегле недоумице и постигла јединствена целина правних норми неопходно је јасно нагласити у складу са којим законом су одребне члана 57. и да ли се мисли на Закон о правима пацијената.

Постојеће решење пак у члану 58. омогућава неодређеном правном или физичком лицу да независно од жеље детета, независно од пристанка родитеља или законског заступника самостално одлучује шта је у најбољем интересу детета.

Ако је потребно сачувати одредбе из Закона о правима пацијената као и члана 60. и члана 61. овог Нацрта закона онда је неопходно направити разлику између „разматрања мишљења са дужном пажњом“ ако дете није навршило 15 година и „обавезног прихватања мишљења детета“ са навршених 15, ако предложена медицинска мера није битна за здравље детета.

У члану 60. неопходно је пре свега дефинисати кад дете може самостално да одлучује о медицинској мери - са навршених 15 година (дакле са 15, 16 и 17 година) или ако је дете старије од 15 година (дакле са 16 и 17 година).

Ако се родитељима или законским заступницима намеће одговорност за пружање свих информација детету онда је неопходно јасно нагласити да је реч о деци млађој од 15 година. Ако би се ова обавеза односила и на старију децу тј. децу са навршених 15 година, онда би родитељи или законски заступници морали да имају

право на увид у медицински картон како би прво они формирали мишљење, а тек потом помогли детету да и оно формира своје.

Кад је реч о предузимању хитних медицинских интервенција неопходно је навести у складу са којим законом се предузима у најбољем интересу и детета али и медицинског тима.

У члану 61. битно је навести или случајеве или у складу са којим законом се поверљиви подаци о здравственом стању саопштавају физичким или правним лицима.

Важно је дефинисати и јасну надлежност односно одговорност лица за пружање информација о поверљивости уместо наведеног уопштеног термина „здравствени радници“.

Неизоставно је навести и ко одређује шта је најбољи интерес детета, како се одређује најбољи интерес детета и ко одређује најбољи интерес детета. Само једна особа не може да одлучује о најбољем интересу детета поготову у ситуацијама кад је искључено мишљење родитеља или законског заступника. На овај начин се осигурава поштовање установљеног права на друго стручно мишљење.

Члан 62. Став 2.

Детаљно дефинисати ко пружа психосоцијалну помоћ и подршку деци током болничког лечења и које претходне квалификације мора да поседује.

Образложење предложене измене и/или допуне

На овај начин се превенирају ситуације да психосоцијалну подршку пружају необучени појединци или да се заснива искључивно на волонтерској основи одређених удружења.

Члан 64.

Дефинисати мере неодложне интервенције или навести закон који исте прописује.

Образложење предложене измене и/или допуне

Досадашња недовољно адекватна заштита деце од насиља у породици захтева јасније одређене механизме заштите. Сви до сада предузети напори нису дали очекиване резултате.

Члан 66.

Одредница о обавезном средњошколском образовању је противна члану 71. Устава Републике Србије и као таква мора да се брише.

И да није противна Уставу оваква обавезујућа одредба не само да не решава основне узроке непохађања средње школе и одустајања од школовања, већ ствара нове.

Образложење предложене измене и/или допуне

Скоро деведесет процената деце из опште популације уписује средњу школу. Кад је реч о угроженим мањинским групама број је поражавајући.

Сиромаштво, долазак из руралних средина, недовољна мотивисаност и неподстицајно окружење, недовољно развијене компетенције за даље школовање, нерешено питање скривених трошкова само су неки од могућих узорока због којих се не уписује или напушта средња школа. Само увођење обавезе не решава ни један од ових проблема. Из тог разлога уместо увођења обавеза фокусирати се на решавање наведених проблема, а њиховим елиминисањем би се повећао проценат деце која уписује средњу школу, али би се смањило и проценат оних који напуштају школовање.

Члан 67. Тачка 3.

Навести јасне мере које органи власти предузимају како би се обезбедило редовно школовање и смањила стопа напуштања тј. прекидања школовања.

Образложење предложене измене и/или допуне

Постојеће решење у виду „додатка“ се показало као недовољно за превазилажење проблема.

Погледати и образложење Члан 66.

Члан 70.

Назначити органе власти и на који начин као и у складу са којим законом обезбеђују оставаривање права из овог члана.

Образложење предложене измене и/или допуне

Овакви чланови без било какве конкретизације у виду рокова, обавеза, надлежности само формално испуњавају права јер не пружају механизам остваривости у пракси.

Члан 71.

Став 2. Прецирати ко пружа психосоцијалну подршку, у ком обиму, на који начин, ко сачињава тимове за пружање подршке, како се они финансирају, да ли су тимови мобилни или делују само у званичним центрима за азил...

Став 3. После речи „лишено слободe“ а пре „због нерешеног боравишног статуса“ брисати реч „искључиво“.

Образложење предложене измене и/или допуне

Штура спецификација за последицу има неприменљивост или ограничену применљивост у пракси.

У циљу заштите деце, јасноће и избегавања могућег погрешног тумачења неопходно је брисање речи „искључиво“.

Члан 73. Став 5.

Овај став мењати тако да се прописује обавеза ефикасног изучавања српског језика (наставу би водили професори српског језика) као обавезног предмета али и културе

и историје Србије, као и знања о толеранцији.

Образложење предложене измене и/или допуне

Изучавање српског језика које води до функционалног знања би омогућило деци по завршетку школовања већу проходност на тржишту рада, а у току школовања међусобно зближавање деце (у школама у којима се настава похађа на различитим језицима).

Обавеза проучавања културе и историје Србије као и знања о толеранцији би имало протективну улогу у циљу спречавања утицаја појединих политичара на кривотворење историје и стварања међунационалне и међуверске мржње.

Члан 74.

На крају члана после речи „зобрањено је“ заменити запету тачком. А део који следи тј. речи „изузев у случајевима предвиђеним посебним законом“ брисати.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу признавања улоге жртве и декриминализовања деце улице, потребно је наведену реченицу брисати.

Члан 75.

Обезбедити механизам којим би се заштило дете од обављања послова који представљају ризик по здравље.

Навести по ком закону се врши заштита детета.

Образложење предложене измене и/или допуне

Ненавођење механизма заштите, односно контроле примене за последицу ће имати немогућност да се дете заштити у пракси.

Ово је јако важно, јер постојећа законска решења, као што је Закон о дуалном образовању, не пружају деци довољну заштиту на раду или учењу кроз рад.

Члан 78.

Прописати који органи јавне власти су дужни да детету са сметњама у развоју обезбеде услове за образовање као и прилагођене образовне материјале, али и ко обезбеђује асистенцију детету и из којих извора се финансира.

Образложење предложене измене и/или допуне

Како би се осигурала примена и адекватно спровођење у пракси мора се тежити прецизирању и спецификавању сваке одредбе. Поготову, јер постојећа законска решења која имају сличну одредбу нису успешно решила проблем, односно омогућила остваривање права у пракси.

Члан 80. Тачка 11.

Поред посебно обученог полицајца непходно је прописати обавезно присуство

психолога на саслушању детета.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу спречавања секундарне виктимизације, поред ограничавања броја саслушавања (члан 32.) једна од најважнији ставки је присуство психолога обученог за рад са децом (евентуално присуство полицијског психолога – полиграфисте није најидеалније решење).

Члан 82.

Преформулисати одредбе о коришћењу оружја односно руковању и употреби како се деци не би због уопштености истих забранило бављење олимпијским спортом – спортским стрељаштвом.

Постојеће решење би рад регистрованих спортских клубова, па чак и целокупан Стрељачки савез изједначило са нелегалним војним камповима и парамилитарним организацијама.

Неопходно је и ускладити овај члан са чланом 41. како би се потпуно дефинисала надлежност за пружање помоћи на релацији органи јавне власти – само локална самоуправа.

Експлицитно навести начине пружања психосоцијалне помоћи.

Образложење предложене измене и/или допуне

Са намером спречавања војне обуке деце није се водило довољно рачуна о олимпијском спорту. И из тог разлога се мора јасно разграничити једна од друге делатности.

Неопходно је несумњиво прецизирати да ли је локална самоуправа (решење из члана 41.) задужена за реинтеграцију деце односно дефинисати који орган јавне власти је задужен за реинтеграцију.

Кад је реч о пружању психосоцијалне подршке, та могућност се на много места у Нацрту закона помиње, али без разраде којим би таква решења била суштински применљива у пракси.

Члан 83. и Члан 84.

Допунити одредбама о контроли и надзору како би се проширила овлашћења Заштитника права детета, а са циљем да се на најбољи могући начин оствари заштита и најбољи интерес детета.

Овлашћења, али и сам назив проширити и на младе тј. Заштитник права детета и младих како би и њима нпр. у току школовања омбудсман могао да пружи заштиту.

Образложење предложене измене и/или допуне

Непостојање одговарајућег механизма односно недовољна овлашћења Заштитника права детета су неке од најчешћих замерки међународних организација кад је реч о заштити права детета. Како би се ово превазишло, неоправдан страх од обима овлашћења независне институције не би смео да буде разлог ускраћивања овлашћења и слабљења најважнијег инструмента заштите права детета.

Кад је реч о проширењу делокруга деловања и на младе - стицање пунолетства и

свих грађанских права и могућности заштите у редовним судским поступцима нису довољно добар аргумент којим би се одбацила оваква могућност. Са друге стране посебност младих и значаја који имају за друштво и блиска повезаност са децом (школовање, интензиван развој, несамосталност, издржавана лица, недовољна видљивост и могућност да се чује њихов глас...) би морали да буду довољни разлози да бригу о њима и остваривање њихових права преузме иста институције која штити и децу.

Члан 85.

Одредити рок у ком Влада као и Народна скупштина разматрају иницијативе које подноси Заштитник права детета.

Установити обавезу Влади да се придржава мишљења Заштитника права детета у вези са нацртима и предлозима закона, ако се њима уређују питања од значаја за права детета.

Образложење предложене измене и/или допуне

Како би се дефинисале обавезе са обе стране важно је прецизирати јасне рокове. На тај начин би избегли постојеће ситуације у пракси да се извештаји разматрају тек после примедби међународних комисија.

У циљу остваривања најбољег интереса детета неопходно је да званични ставови и мишљења независне институције буду обавезујући и суштински важни, а не само формално.

Члан 86. Став 3.

Брисати Став 3. овог члана и Члан 120.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу онемогућавања политичке критике независне институције по основу висине плате, ово питање би требало уредити ван овог закона. Тиме би се избегла досадашња политичка пракса да уместо конкретних примедби на пропусте или недовољно добар рад или незадовољство радом целокупна критика буде усмерена на висину примања.

Измештањем одредбе о висини плате из Нацрта закона или пак додавањем могућности да Заштитник права детета кроз интерни акт доноси одлуке о смањивању висине примања тј. да примања буду мања од предвиђеног решења односно евентуалним преусмеравањем дела новца у друге намене, би се више добило на унапређењу независности институције него што би се таквом могућношћу изгубило. Том одредбом се притом не би оспоравао сам значај Заштитника права детета и помоћника ни са становишта функције и послова које обављају а ни становишта ограниченог броја носилаца функције.

Члан 87.

Брисати текст: „Извештај Заштитника се прима к знању“.

Егзактно навести рокове у којима Народна скупштина мора да одговори на захтеве за јавном расправом о посебним извештајима као и рокове у којима усваја извештаје.

Образложење предложене измене и/или допуне

Видети образложење члана 85.

Члан 89. и Члан 90.

Обезбедити механизам остваривања мера заштите као и спречавања штетних поступака којима се угрожавају права и интереси детета.

Омогућити вршење надзора над радом органа и лица.

Образложење предложене измене и/или допуне

Да би се ефикасно заштитио најбољи интерес детета и спречило избегавање поштовања односно кршења дечјих права неопходно је обезбедити снажан механизам којим би се омогућила применљивост.

Проширивање овлашћења кроз надзор, поред обавештења и састављања извештаја би решило и предупредило многе досадашње проблеме уочене у пракси.

Члан 91. Став 1.

После речи „без обзира на степен њихове тајности“ уместо запете ставити тачку.

Брисати : „осим када је то у супротности са законом“.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу најбољег интереса детета и заштите дечјих права али и превазиласка проблема који настају праксом за којом су органи власти у прошлости прибегавали да се неоправдано ставља ознака тајности и тиме спречава увид у податке, неопходно је предложено брисање.

Члан 94. Став 2.

Брисати цео став.

Образложење предложене измене и/или допуне

Да би се осигурала могућност заштите виталних интереса детета, укључујући и право на живот, нарочито детета млађег од 15 година, треба дозволити да притужбу може поднети и организација која се бави заштитом права детета.

Из тог разлога неоправдано је ову дозволу давати само у случајевима кад је дете старије од 15 година и зато је потребно брисати став 2.

Члан 98.

Став 1. и Став 2. брисати.

Образложење предложене измене и/или допуне

Република Србија није ратификовала трећи опциони протокол уз Конвенцију о

правима детета. И уместо да се иде у том правцу олакшавања заштите права, решењима предвиђеним у ставу 2. и ставу 3. се додатно отежава постојећи слаб механизам остваривања права.

Притом се заборавља да је реч о деци и правима деце. На јавним раправама о Нацрту закона као оправдање за овако нешто се могао наслутити неоправдани страх од превеликог броја потенцијалних жалби Комитету.

Повећање надлежности Заштитника права детета уз јасне механизме системски решавају проблем без намерног отежавања остваривости кроз покретање правних поступака.

Члан 99. Став 2.

Брисати одредбе: „али не и након рока од три године.“

Образложење предложене измене и/или допуне

У ситуацијама најтежег кршења права детета, а које се тичу насиља, злостављања и занемаривања, чије последице могу бити трајне није оправдано уводити овакав рок. Посебно имајући у виду да ће нека од оваквих кршења права бити видљива тек кроз сазревање детета. На овај начин би држава показала снажну оријентисаност ка заштити права чак и ситуацијама кад је међународне обавезе на то не приморавају. Притужбе по овом основу на државу не би биле могуће јер би механизам заштите био строжи од међународних.

Члан 100.

У ситуацијама кад поступак предуго траје или кад има битних одредби повреде права односно самог поступка Заштитнику права детета би се морао предвидети односно омогућити бар одређени степен интервенције.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу максималне заштите права детета и његовог најбољег интереса у поменутиим случајевима није најцелисходније решење потпуно онемогућити Заштитника права детета да поступа.

Кад је реч о судовима не треба заборавити да наша судска пракса као и правосудни систем нису још довољно прилагођани специфичним потребама детета.

Члан 103. Став 3.

Заменити реч „по потреби“ са речју „увек“. А после речи „стручњак дечији психолог“ додати текст: „осим у ситуацији кад је Заштитник права детета дечији психолог“.

Образложење предложене измене и/или допуне

Неадекватан приступ у ситуацијама кад је помоћ неопходна и кад дете подноси притужбу би могло да доведе до ненамерне секундарне виктимизације. Из тог разлога неопходан је обазрив психолошки приступ и присуство психолога

специјализованог за рад са децом.

Члан 104. Став 2.

Реч „препоручује“ се мења речју „налаже“.

Образложење предложене измене и/или допуне

У циљу постизања ефикасности и применљивост у пракси неопходан је обавезујући карактер и из тог разлога је и промена.

Члан 105.

Поред обавештавања јаности неопходан је механизам којим би се обезбедиле мере извршења.

Образложење предложене измене и/или допуне

Досадашња пракса у нашем друштву у сличним ситуацијама указује да обраћање јавности није ни приближно довољна мера за обезбеђење извршења.

Мера за ивршење не може бити ни декларативна ни у виду „примања к знању“ или нечије добре воље да је прихвати. Мора постојати снажан механизам њене имплементације. Такав снажан механизам неопходно је да буде део законског решења.

Члан 106.

Мењати члан тако да гласи:

Заштитник права детета бира се на јавном конкурс на основу унапред дефинисаних јасних критеријума. Целокупан избор, начин бодовања за избор најбољег кандидата као и сви подаци (осим података који уживају заштиту на основу Закона о заштити података о личности) су јавно доступни.

Избор најбољег кандидата потврђује Народна скупштина.

Образложење предложене измене и/или допуне

Јавни, транспарентни и по унапред утврђеним критеријумима избор Заштитника права детета се врши у циљу избора најбољег кандидата и осигуравања процеса избора од било каквог политичког или страначког утицаја на сам избор. На овај начин се спречава и слабљење ауторитета независне институције, а онемогућава се и досадашња пракса поделе на „нашег“ и „њиховог“, као и пракса оспоравања функције или личности после промене владајуће већине која је вршила избор.

Ако се упркос уоченим проблемима у вези са избором сличних независних институција инсистира на решењу из Нацрта закона онда је пожељно осигурати да се у избору прида важност гласовима деце, а не само интервјуу са децом. Унапред морају бити познати и критеријуми по којима се врши избор, начин евалуације кандидата, а да цео процес буде потпуно отворен и јаван.

Члан 107.

Допунити тачку 2. јасним критеријумима, а који се тичу непосредног рада са децом или у вези деце односно дечјих права.

Допунити тачку 3. прецизирањем стручних квалитета, односно компетенција које морају бити у вези са радом са децом или у вези са дечјим правима.

Допунити тачку 4. да кандидат за Заштитника права детета у периоду од три године није био кандидат политичке странке на било ком нивоу избора, да у истом периоду није био донатор странке или да као експерт, односно да као члан није учествовао у раду било ког тела политичке странке или правног лица које је у непосредној вези са политичком странком.

Допунити тачку 5. захтевом да није кривично и правно осуђиван, али и да није кршио професионалне и етичке стандарде. Поред наведеног као елиминаторни критеријум се уводи непоступање по препоруци или решењу независне институције одосно независних државних тела.

Образложење предложене измене и/или допуне

Конкретизовање и прецизирање услова осигурава објективне критеријуме и мерила за оспособљеност, стручност, па и достојност.

Постојећи критеријуми наведени у Нацрту закона нису довољни. Нпр. испуњавање уопштених услова из тачке 3. о „искуству од значаја“, а то може бити нпр. деченијски рад и напредовање у министарству, суду, центру, савету, заводу, инситуту... уз претпостављане моралне и стручне квалитете у потпуности испуњава такав критеријум, али није гарант одговарајуће компетенције за посао дечјег омбудсмана.

Члан 109. Став 2.

Допунити реченицом: „и мора бити у потпуности завршен пре истека мандата ранијег Заштитника“.

Образложење предложене измене и/или допуне

Овом допуном се осигурава конктинуитет у раду.

Члан 110.

Текст заклетве изменити тако да гласи:

„Заклињем се да ћу своју дужност обављати одговорно, непристрасно и независно, у складу са Уставом и законом, и да ћу савесно радити на заштити, унапређењу и промоцији права детета. Полазећи од права на живот, опстанак и развој сваког детета у свим активностима и поступцима руководићу се принципима недискриминације и најбољих интереса детета, и кад год је то могуће уважавајући мишљење детета о чијем се праву одлучује.“

Образложење предложене измене и/или допуне

Променом текста заклетве, део о заштити, унапређењу и промоцији се проширује и

даје се на значају свим дечјим правима, а не само онима која су уздигнута на ниво принципа (која су иначе предуслов за испуњење свих других права или говоре о начину имплементације права). Зато су ова четири принципа посебно истакнута у другом делу заклетве.

Члан 112.

Изменити реченицу:

„Заштитник права детета има право да се на седници Народне скупштине на којој се одлучује о његовом разрешењу обрати народним посланицима.“

Тако да гласи:

„Заштитник права детета има право да се на седници Одбора на којој се одлучује о предлогу његовог разрешења као и седници Народне скупштине на којој се одлучује о његовом разрешењу обрати народним посланицима.“

Образложење предложене измене и/или допуне

Обраћање одбору пружа могућност да се усагласе ставови, али и да предлог о смени Народној скупштини буде свеобухватнији.

Члан 115.

Допунити одредбама да услови јавног конкурса за избор помоћника морају бити идентични уловима конкурса за избор Заштитника права детета дефинисаним у члану 106.

Образложење предложене измене и/или допуне

Видети образложење члана 106.

Члан 116.

Допунити одредбама да услови за избор помоћника морају бити идентични (осим година искуства) условима за избор Заштитника права детета дефинисаним у члану 107.

Последњу реченицу у члану 116.: „Најмање један помоћник Заштитника права детета мора да буде дипломирани правник“ допунити реченицом „у случају да Заштитник права детета није дипломирани правник“.

Додати став који гласи:

У случају да Заштитник права детета није психолог, најмање један помоћник Заштитника права детета мора да буде дечији психолог.

Образложење предложене измене и/или допуне

Видети образложење за члан 107.

Кад је реч о обавезној стручној спреми помоћника, увидом у струкуру запослених у независним институцијама и телима (републичким и покрајинским) може се запазити да су запослени већином са титулом дипломираног правника. Узимањем у обзир и постојање прописаних услова за искусним правним стручњацима у генералном секретаријату који помажу Заштитнику права детета у његовом раду, онда се

одредба о обавезној титули дипломираног правника за помоћника може сматрати сувишном.

Са друге стране ако се узме у обзир опис послова Заштитника грађана укључујући и промоције али и вођење посебног поступка у зависности од узраста и зрелости детета постаје јасно зашто је неопходно присуство дечјег психолога у канцеларији Заштитника права детета или као Заштитника или као помоћника.

Члан 120.

Преформулисати у складу са предложеним изменама у члану 86.

Образложење предложене измене и/или допуне

Видети образложење наведено у предлогу измене члана 86.

Члан 121.

Изменити тако да се прописује обавеза Влади о обезбеђивању неопходних средстава.

Образложење предложене измене и/или допуне

Прописивањем обавезе се осигурава независност, делотворно и ефикасно остваривање функције Заштитника права детета.

Члан 126.

Допунити ставом:

Најкасније у року од 2 године од дана ступања на снагу овог закона биће донет Закон о ратификацији Факултативног протокола о комуникацијским процедурама уз Конвенцију о правима детета.

Образложење предложене измене и/или допуне

У овом периоду усклађивањем свих закона, нестају апсолутно све стварне или имагинарне препреке за ратификацију овог протокола. Ратификовање би представљало корак ка циљу достизања максималних стандарда у остваривању права детета.

3. Кључни уопштени предлози за унапређење Нацрта закона о правима детета и Заштитнику права детета

- 1) Предвидети и осигурати ефикасан механизам/механизме којим би се у пракси осигурала примена Закона о правима детета и Заштитнику права детета;
- 2) Јасним критеријумима које мора да задовољава кандидат, укључујући и критеријуме евалуације за избор Заштитника права детета као и транспарентном процедуром избора, осигурати најбољег могућег кандидата као и независност и спречити било какав страначки утицај;
- 3) Не занемарујући значај промотивне функције, Заштитнику права детета неопходно је путем одредби и механизма примене обезбедити функцију контроле, надзора и координације како би са таквим овлашћењима у потпуности могао остварити заштитну функцију;
- 4) Осигурати најбољи интерес детета путем смерница, процедура и критеријуме којима би се руководили у свим областима које су релевантни за децу и имају утицај на децу а у којима је самим тим неопходно одредити најбољи интерес детета;
- 5) Формирати јединствену и целовиту евиденцију, односно систематски решити прикупљање података за потребе праћења остваривања права детета, имплементације закона, уредби, стратегија, акционих планова и конвенција као и евалуацији њихових ефеката, али и свих појединачних случајева који су у вези са поштовањем или непоштовањем права детета;
- 6) Како је реч о системском, кровном, закону потребно је јасно дефинисати и додати и/или исправити све нејасне одредбе. Ако то због евентуалне обимности није могуће, онда је неопходно прецизирати на које друге законе или подзаконске одредбе се овај Нацрт закона позива односно прецизно навести чланове, а у циљу применљивости у пракси;
- 7) Одредити механизме за примену односно доступност психосоцијалне подршке, а која се наводи у више чланова овог Нацрта закона. То би морало да подразумева дефинисање по ком се основу ангажују, ко су стручњаци који ту подршку пружају, који су критеријуми за њихов одабир, у ком својству раде, коме одговарају за свој рад, ко евалуира и финансира тај рад. Много је специфичности у раду која изискују неопходност конкретних решења;
- 8) Обезбедити механизме партиципације детета и у изради Нацрта закона о правима детета и Заштитнику права детета, партиципацију детета у процедури одабира Заштитника, али и осталим правним актима која се тичу детета – како би се чула и уважила мишљења и ставови деце у стварима које се непосредно тичу детета.
- 9) Препознати значај и улоге Савета за права детета Владе Републике Србије, али и осталих тела, савета, одбора, канцеларија. Дефинисати улоге, међусобну координацију, а у циљу обезбеђивања ефикасних механизма за заштиту, унапређење и промоцију права детета.